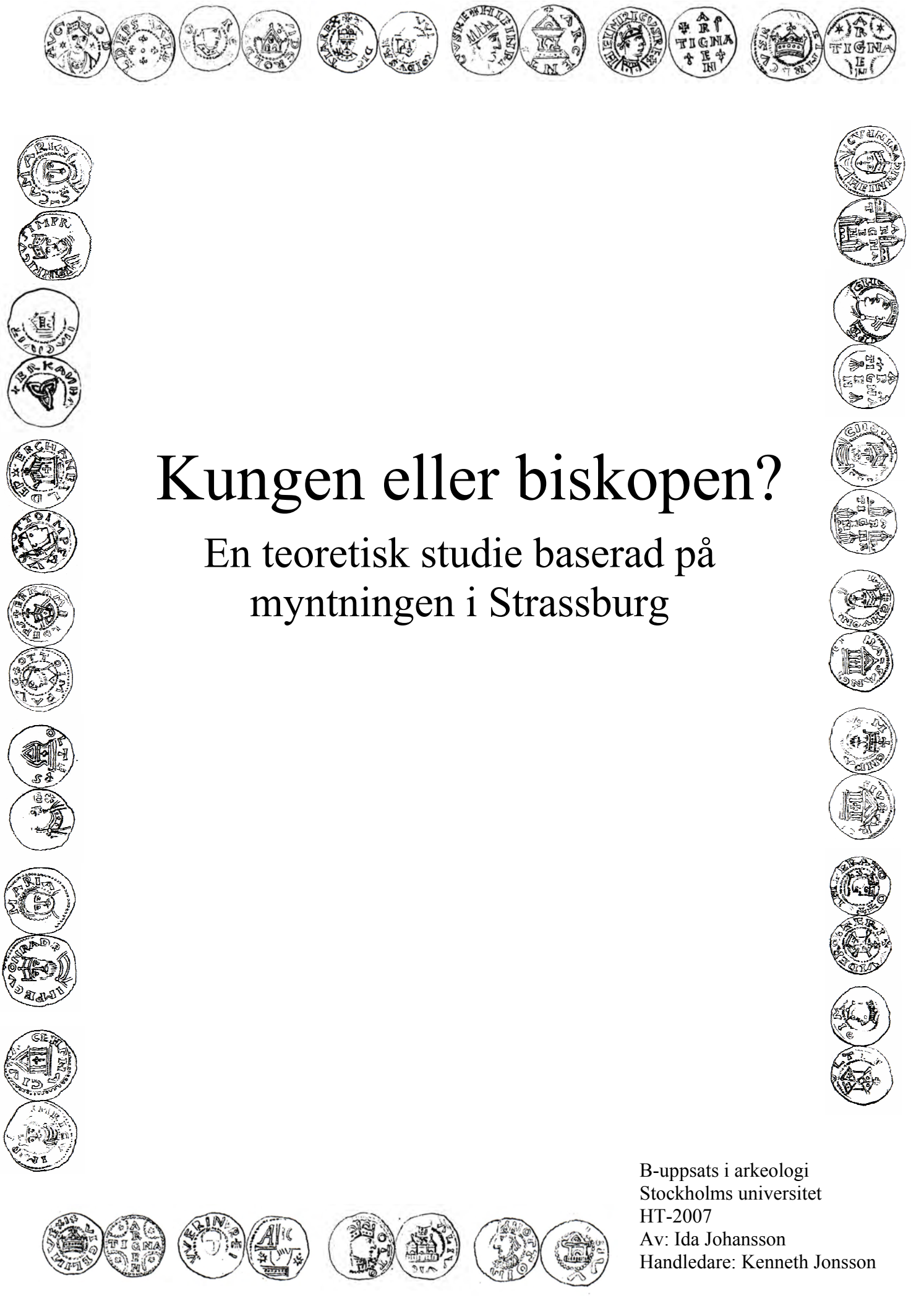

Kungen eller biskopen?

En teoretisk studie baserad på
myntningen i Strassburg

B-uppsats i arkeologi
Stockholms universitet
HT-2007
Av: Ida Johansson
Handledare: Kenneth Jonsson

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Syfte och frågeställningar	1
1.3 Metod	1
1.4 Teoretiska modeller- myntning och marknad	2
1.5 Forskningshistorik	2
1.6 Definitioner	2
1.7 Myntherrar och deras regeringstid	3
2. MATERIALPRESENTATION	3
3. ANALYS	4
3.1 Datering av mynttyperna	4
3.2 Kunglig/kejserlig myntprägling	4
3.3 Gemensam prägling för kung/kejsare och biskop	6
3.4 Biskoplig myntprägling	6
3.5 Mynt från perioden 1065 och framåt	7
3.6 Spridningsbild	8
3.7 Förändring över tid	8
4. SLUTSATSER OCH RESULTAT	9
4.1 Exempel på nya dateringar	9
4.2 Myntcirkulation - övergripande struktur	9
5. SAMMANFATTNING	10
REFERENSER	10
APPENDIX/ BILDKATALOG	11

Abstract: The subject for this essay is coins minted in Strassburg, then in Germany, during the Viking Age. During this time both the king/emperor and the bishop minted coins and it is therefore the starting-point for an interesting comparison. I will make a database and then try to establish a relative and absolute dating for the Swedish finds and also look at the geographical diffusion.

It is hoped that this essay will bring wider knowledge and interest to the coins minted in Strassburg during this time.

Omslagsbild: Bilderna på mynten i ramen visar ett urval av de olika typer som har präglats i Strassburg under vikingatid (för vidare beskrivning se bildkatalogen sid. 11 ff).

1. INLEDNING

1.1 Introduktion

Under vikingatiden blir mynt ett massmaterial. Från denna period har man i Sverige än så länge funnit omkring 247 000 mynt varav 95 600 är tyska (Jonsson, muntl. medd., mars 2007). Tyska mynt tillsammans med engelska utgör de vanligaste mynttyperna från år 990 till 1140 (Burenhult 1999 del 2:419). En av myntorterna från dåvarande Tyskland är Strassburg (fig. 1). Strassburgs latinska namn är Argentina, efter den romerska staden Argentoratum, senare Strateburghi och dagens Strasbourg som grundades runt Kristi födelse på kejsare Augustus order (Wikipedia, Internet). Staden ligger idag i Frankrike och heter Strasbourg. Strasbourg är huvudstad i Alsace-regionen i nordöstra Frankrike. Under vikingatiden präglade här både kungen/kejsaren och biskopen mynt parallellt.

Jag har i min uppsats valt att studera de tyska vikingatida mynten som har präglats i Strassburg och funnits i svenska skattfynd. Man kan genom att bl.a. studera myntens motiv och text komma fram till en kronologisk och absolut datering och därigenom koppla ihop mynten med en präglingsherre. Det svenska fyndmaterialet som min uppsats behandlar består av 57 olika mynttyper som är fördelade på sammanlagt 1210 ex. och 183 fyndorter.

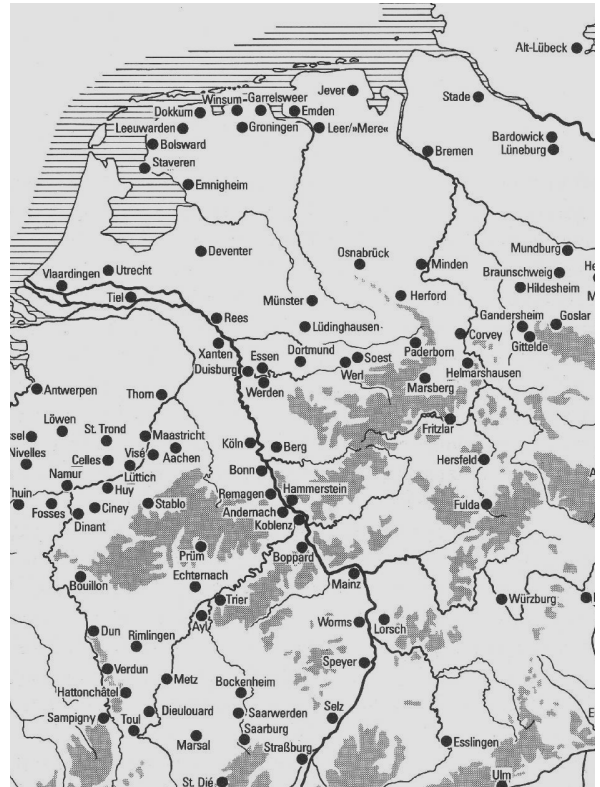

Fig. 1. Karta över Tyskland (Källa: Kluge 1999:22,

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utifrån en sammanställning av fynden av de olika mynttyperna försöka fastställa en relativ och absolut kronologi. Jag ska därefter undersöka om mynten har olika spridningsbild beroende på om det är kungen/kejsaren eller biskopen som har präglat dem. De frågeställningar jag ska svara på är därav följande:

- Vilka typer präglades för kungen/kejsaren resp. för biskopen?
- Vilken relativ och absolut datering har typerna?
- Hur ser spridningsbilden i fynden ut?

1.3 Metod

För att kunna arbeta fram en relativ och absolut kronologi har jag sammanställt alla svenska fynd med mynt präglade i Strassburg i en databas. Merparten av informationen om dessa mynt har funnits samlade i Alain Barons doktorsavhandling (Baron 1987 del 1). Jag har efter en genomgång av denna avhandling kommit fram till en del rättelser som jag har korrigerat. Jag har även kompletterat detta material med fynd jag själv har arbetat fram. Metoden grundar sig på relationen mellan präglingstid, fyndort och mynttyp. För att kunna genomföra min analys har jag delat in mynten så de fått samma typbenämning, d.v.s. efter Dannenbergnummer. Därefter har jag ordnat de olika typerna i en relativ kronologi baserad på fyndens datering där de olika kungarnas mynttyper har satts i kronologisk ordning samt likadant med de olika biskopliga mynttyperna. För att göra det lättöverskådligt har respektive myntherre fått sina olika mynttyper sammanställda efter t.p.q. Slutligen har jag gett varje typ ett eget nummer.

Med min databas som grund har jag även skapat olika spridningskartor över fyndens geografiska spridning i Sverige. Man kan i dessa utläsa fyndens storlek gällande antal mynt.

Kartorna är uppdelade efter kunglig/kejsarlig, biskoplig samt gemensam myntning för att sedan kunna göra en jämförelse mellan dessa.

Vissa mynt har inte ett bestämt Dbg, som i mitt material består av 64 stycken. De typer som finns i få antal i de olika fynden ger inte ett tillförlitligt t.p.q.

1.4 Teoretiska modeller- myntning och marknad

I Strassburg präglades ett stort antal typer av kungen/kejsaren resp. biskopen. Frågan är i många fall vem som ska räknas som myntherre. Ofta utgår man från att det är en kunglig myntning om endast kungens namn/bild finns på mynten. Här är den teoretiska utgångspunkten att om S:t Maria nämns/avbildas är det en så stark kyrklig koppling att typen har präglats för biskopen eller gemensamt för kungen/kejsaren och biskopen.

En fungerande myntcirkulation förutsätter också att endast en typ var gångbar samtidigt. En teoretisk modell krävs därför som kan förklara det stora antalet typer. Modellen utgår från myntningens struktur (typer) resp. på hur många marknader mynten cirkulerade. Relationen mellan de två myntherrarnas (kungens resp. biskopens) typer kan fastställas med ledning av de dateringar som analysen ger. Separata typer innebär att myntens motiv är helt olika. Parallella typer innebär att myntens motiv är identisk på en sida. Gemensamma typer innebär att åtsidans bild och text kopplar till kungamakten medan fransidans bild och text kopplar till kyrkan.

<i>Myntning (typer)</i>	<i>Marknader</i>
1. Separata	Två separata marknader
2. Parallella	En gemensam marknad
3. Gemensamma	En gemensam marknad

I analysen av typerna kommer de att sättas in i denna modell.

1.5 Forskningshistorik

Hermann Dannenberg gav 1876 ut "Die Deutsche Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit", som är en sammanställning av den tyska vikingatida myntningen. Han har senare kompletterat den med ytterligare tre volymer. Denna bok har sedan dess setts som grunden för de tyska vikingatida mynten. Eftersom boken kom ut 1876 kan den av naturliga skäl inte anses vara heltäckande för dagens forskning då nyare fynd har gjorts och felaktiga uppgifter har reviderats. Dannenberg använde ett nummersystem med olika typer, där varje typ har likartat utseende och har präglats för samma myntherre. Dessa typer benämns Dbg och har därefter tilldelats ett specifikt nummer. Typerna är uppdelade efter myntherrarnas regeringsperioder.

Peter Berghaus har publicerat några nya Strassburgtyper (Berghaus 1954). Gert Hatz har publicerat ett stort antal nya Strassburgtyper (Hatz 1965).

Alain Baron gav ut en doktorsavhandling i två volymer där han sammanställde den tyska vikingatida myntningen från Strassburg (Baron 1987). I volym I går han igenom fyndort, antal mynt respektive myntfragmenten samt vilken typ mynten tillhör enligt hans eget nummersystem. I volym II finner man under vilken myntherre mynten har präglats, bild på mynten samt om typen är en denar eller obol. Baron har daterat typerna samt lagt till ett antal typer. En av hans typer, Dbg 1271/Baron 17, har av Ulrich Klein visats vara från Esslingen (Klein 1900:31) och har därför inte tagits med i min undersökning.

1.6 Definitioner

För att göra det enklare att följa med i denna uppsats har jag gjort en sammanställning av de termer som kommer att förekomma i uppsatsen och som kan anses vara viktiga att förstå: *T.p.q.* (Terminus post quem) = Tidigast möjliga präglingsåret för det yngsta myntet i ett skatfynd. Alltså när skatten tidigast kan ha deponerats.

Dbg = Dannenbergnummer, det nummer Herman Dannenberg gett mynttypen.
Åtsida = Den sida av myntet som anger myntherrens namn och/eller bild. Förkortas åts.
Frånsida = Den sida av myntet som anger präglingsorten eller motsvarande. Förkortas fråns.
Högerprofil = När personen på myntet tittar åt höger sett från betraktarens ögon.
Vänsterprofil = När personen på myntet tittar åt vänster sett från betraktarens ögon.
Obol = ½ denar (1/2 penning/pfennig).
Denar = Den högsta valören som präglades (penning/pfennig)
Myntherre = Den person som låter prägla myntet.
Myntort = Den ort där myntet är präglat.
Typ = En grupp mynt som har likartade utseende och präglas för en och samma myntherre.

De latinska ord som förekommer på de mynt som behandlas i arbetet är följande:

AUG (USTUS) = vördnadsvärde

CIVIT (ATIS) = staden

EPS (ISCOPUS) = biskop

IMP (ERATOR) = kejsare

Magnus = den store

Pacificus = den fredlige

REX = kung

VIRGO = jungfru

1.7 Myntherrar och deras regeringstid

Nedan redovisas de myntherrar, i form av kungar/kejsare och biskopar, som tas upp i uppsatsen inklusive perioden ca 910-950 (Grote 1969:485). I fallet med kungar, görs en uppdelning av regeringstiden som kung respektive kejsare. Detta på grund av att det senare i uppsatsen blir intressant att undersöka vilka mynttyper som har präglats i vilket skede i respektives regeringsperiod

<i>Myntherre, kung/kejsare</i>	<i>Regeringstid</i>	<i>Myntherre, biskop</i>	<i>Ämbetstid</i>
Konrad I	Kung 911-918	Richwin	913-933
Heinrich I	Kung 919-936	Eberhard	933-934
Otto I	Kung 936-962	Rudhard	934-950
	Kejsare 962-973	Udo IV	950-965
Otto II	Kejsare 973-983	Erkambold	965-991
Otto III	Kung 983-996	Widerold	991-999
	Kejsare 996-1002	Alwich	999-1001
Heinrich II	Kung 1002-1014	Wicelinus/Werner I	1001-1029
	Kejsare 1014-1024	Hezilo/Hermann	1048-1065
Konrad II	Kung 1024-1027	Werner II	1065-1077
	Kejsare 1027-1039	Dietwald	1078-1082
Heinrich III	Kung 1039-1046	Otto	1085-1100
	Kejsare 1046-1056	Cuno	1100-1123

2. MATERIALPRESENTATION

Det material som bearbetas i denna uppsats är begränsat till perioden 950-1125 och till mynt präglade i Strassburg men funna i nuvarande Sverige. Det totala antalet vikingatida tyska mynt som har funnits i Sverige är omkring 95 600 stycken. Av dessa är det 1210 mynt från Strassburg som är fördelade på 183 fynd. Som framgår av tabell 1 är en stor del av dessa mynt funna på Gotland och utgör 63,88 % av det totala antalet mynt. Den näst största regionen är Skåne med 7,69 % och därefter Blekinge med 7,19%.

Landskap	Bl	Dr	Go	Ha	La	Me	Nä	Sk	Sm	Sö	Up	Vg	Vs	Ån	Ög	Öl	Summa
Antal	87	61	773	14	3	10	4	93	4	39	33	17	1	21	5	45	1210

Tabell 1. Myntens fördelning på landskap. (För teckenförklaring se sid. 10)

Av det totala antalet mynt har jag på grund av tidsbrist ej kunnat fastställa om det är en kunglig/kejsarlig eller biskoplig mynttyp på sammanlagt 22 mynt, som är fördelade på 11 fyndorter. Då denna mängd mynt är så pass liten anser jag inte att det stör mitt resultat i sin helhet.

I figur 2 och 3 kan man se vilka mynttyper, av dem som har fastställt Dbg, som är kungliga respektive biskopliga samt den proportionella fördelningen efter antal mynt som finns representerade för varje enskild typ. De två typer som har präglats gemensamt för kungen/kejsaren och biskopen, Dbg 707 och 709, har valts att ej redovisas i dessa diagram. Antalet mynt tillhörande Dbg 707 uppgår till 13 stycken samt tillhörande Dbg 709 till 101 stycken. De övriga mynt som kan vara Dbg 707 eller 709 är sammanlagt 10 stycken.

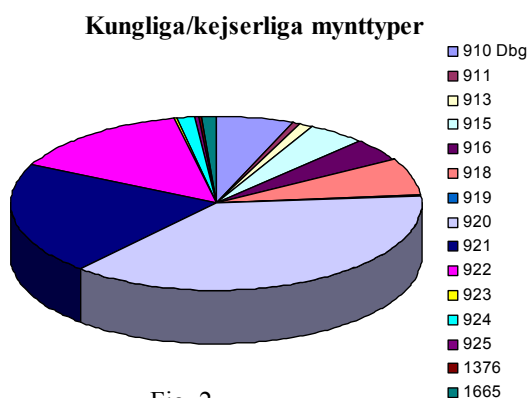

Fig. 2

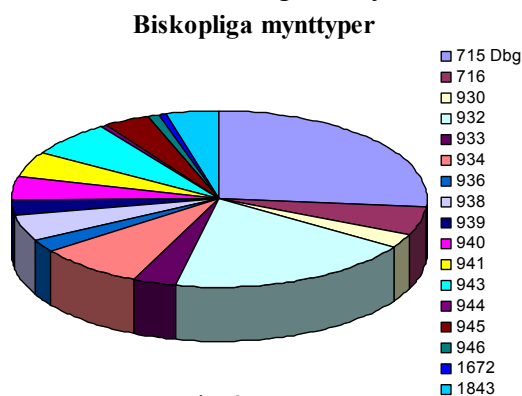

Fig. 3

3. ANALYS

3.1 Datering av mynttyperna

Det finns 58 mynttyper som har präglats i Strassburg och hittats i Sverige under den tidsperiod som min uppsats behandlar. När en ny regent kommer till makten börjar vanligtvis en ny typ att präglas. För att sätta en relativ och absolut datering på dessa mynttyper har jag använt vissa grundläggande arbetshypoteser. Dessa grundar sig på mynttypernas t.p.q, motiven på mynten och antal mynt av varje typ. Då det finns flera regenter som heter Otto, s.k. ottoner, har de mynt som har omskriften Otto Magnus förts till Otto I, men möjligtvis även till Otto II. Samma förhållande gäller för Heinrich, alltså att det finns flera regenter som heter Heinrich. T.p.q avgör om de förs till Heinrich II eller Heinrich III.

Då ordet ARGENTINA har kunnat utläsas, antingen mindre del eller merparten av ordet (se fig. 4 för exempel), förs dessa mynt till Strassburg, då Argentina just syftar till Strassburg. Då motivet eller inskriften på mynten anger S:ta Maria, har jag även fört dessa mynt till Strassburg där hon var skyddshelgon. Ett problem i

Fig. 4. Frånsidan av Dbg 944 med skriften ARGENTINA i korsform.

denna använda hypotes är att S:ta Maria var skyddshelgon även för andra städer under denna tid. Ytterligare ett argument för dessa antaganden är att mynten av stilsäl kan räknas till Strassburg (Jonsson, muntl. medd., februari 2007).

3.2 Kunglig/kejsarlig myntprägling

Nedan följer en sammanställning av den relativa och absoluta kronologi jag har arbetat fram gällande de kungliga/kejsarliga mynt som denna uppsats avser:

Otto I (kejsare 936-962, kejsare 962-973)

Till Otto I förs Dbg 906, 907 samt 908.

Genomgående motiv för typer med kung- eller kejsartitel:

- Åts.: Bröstdbild, med omskrift OTTO...

- Fråns.: Byggnad eller kors, omskrift ARGENTINA.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
1	906/ 15	-	936-962	-
1o	907 obol/ 15o	-	936-962	-
2	908/ 16	-	962-973	-

Otto II (kejsare 973-983)

Till Otto II förs Dbg 909, 911 samt 912.

Genomgående motiv för typer med kejsartitel:

- Åts.: Kors, med omskrift OTTO...

- Fråns.: Text på två rader.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
3	911, 912/ 19	1002	973-983	4
4o	909 obol/ 18o	-	973-983	-

Otto III (kung 983-996, kejsare 996-1002)

Till Otto III förs Dbg 910, 913 samt 914.

Genomgående motiv för typer med kungatitel:

- Åts.: Kors, med omskrift OTTODIGAREX.

- Fråns.: Kyrka, med omskrift ARGENTINA.

Genomgående motiv för typer med kejsartitel:

- Åts.: Lilja, med omskrift OTTOIMP.

- Fråns.: Kors med en biskopsstav i den fjärde vinkeln av korset. Omskrift ARGENTINA.

Fig. 5. Typ 5.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
5	910/ 20	991	983-1001	49
5o	-/20o	-	983-1001	-
6	913/ 21	999	1001-1002	9
6o	914 obol/ 21o	-	1001-1002	-

Heinrich II (kung 1002-1014, kejsare 1014-1024)

Till Heinrich II förs Dbg 915, 916, 917, 918, 919, 920, 1665 samt Hatz 3. Dbg 920 har även präglats under Konrad II: s kungatid 1024-1027.

Genomgående motiv för typer med kungatitel:

- Åts.: Bröstdbild av krönt person, med omskrift HEINRICVSREX.

- Fråns.: Kyrkobyggnad och skriften ARGENTINA, eller ARGENTINA i korsform.

Genomgående motiv för typer med kejsartitel:

- Åts.: Bröstdbild av krönt person i profil, med omskriften HEINRICVSIMPAC.

- Fråns.: ARGENTINA i form av ett kors, mellan tre kyrkobyggnader.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
7	916/ 24	1002/1003	1002-1006	34
7o	917 obol/ 24o	-	1002-1006	-
8	918/ 26	1002	1006-1010	55
8o	919 obol/ 26o	-	1006-1010	1
9	915/ 25	1017	1010-1014	34
9o	Hatz 3 obol/ 25o	1018	1010-1014	3
10	920/ 28	1017	1014-1024	304
10o	1665/ 28o	1024	1014-1024	9
11	Hatz 2/ 27	1028	1024	1

Konrad II (kung 1024-1027, kejsare 1027-1039)

Till Konrad II förs Dbg 921, 922, 923, 924, 1376 samt Hatz 4. Det finns ingen typ med kungatitel och Dbg 920 har sannolikt präglats då (se förgående avsnitt om Heinrich II).

Genomgående motiv för typer med kejsartitel:

- Åts.: Bröstbild av krönt person, med omskrift CHVONRADIMP.

- Fråns.: Kyrkobyggnader och omskrift ARGENTINA.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
12	921/ 29	1029	1027-1033	169
12o	1376 obol/ 29o	1047	1027-1033	3
13	922/ 30	1036	1033-1038	114
13o	Hatz 4 obol/ 30o	1120	1033-1038	1
14	923/ 34	1051	1038-1039	3
15	924/ 31	1047	1038-1039	11

Heinrich III (kung 1039-1046, kejsare 1046-1056)

Till Heinrich III förs Dbg 925 samt 926.

Genomgående motiv för typer med kejsartitel:

- Åts.: Krönt huvud i profil, med omskrift HEINRICVSIMP.

- Fråns.: Kyrka och omskrift A(R)GENTNACIV.

Fig. 6. Typ 16.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
16	925/ 34	1047	1046	1
16o	926 obol/ 34o	1120	1046	2

3.3 Gemensam prägling för kung/kejsare och biskop

Nedan följer en sammanställning av den relativa och absoluta kronologi jag har arbetat fram gällande de gemensamt präglade mynt som denna uppsats avser:

Heinrich III (kung 1039-1046, kejsare 1046-1056) och Hezilo/Hermann (1048-1065)

Till Heinrich III och Hezilo/Hermann förs Dbg 707 och 709.

Genomgående motiv för dessa typer är:

- Åts.: Krönt person i profil med text runt om.

- Fråns.: Beslöjad bröstbild i profil med omskriften SCAMARIA.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
17	707/ 32	1055	1046-1053	13 ¹
18	709/ 34	1047	1046-1053	101 ¹

¹ Plus de övriga mynt som kan vara Dbg 707 eller 709, sammanlagt 10 mynt.

3.4 Biskoplig myntprägling

Nedan följer en sammanställning av den relativa och absoluta kronologi jag har arbetat fram gällande de biskopliga mynt som denna uppsats avser:

Erkambold (965-991)

Till Erkambold förs Dbg 930, 931, 932, 933 samt 1670.

Genomgående motiv för dessa typer är:

- Åts.: Bröstbild av krönt person eller triquetra, med omskrift OTTO IMP.

- Fråns.: Kyrkobyggnad, med omskrift ERKAMBOLD EPS.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
19	930/ 44	983	975-980	5
19o	931 obol/ 44o	-	975-980	-
20	932/ 46	985	980-990	42
20o	1670/ 46o	-	980-990	-
21	933/ 47	999	990-991	7

Widerold (991-999)

Till Widerold förs Dbg 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 942, 1672 samt Baron 50.

Genomgående motiv för dessa typer är:

- Åts.: Bröstmål av krönt person, med omskrift OTTOREX eller IMP.
- Fråns.: Kyrkobyggnad eller korsmotiv med omskrift WIDEROLD EPS.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
22	938/ 50	991	991-992	10
22o	-/ 50o	-	991-992	-
23	936/ 48	995	993-994	5
22o	937 obol/ 48o	-	993-994	-
24	934/ 49	996	995-996	18
24o	935 obol/ 49o	-	995-996	-
25	940/ 54	999	997-998	10
26	939, 1672/ 52,53	996	999	6
26o	942 obol	-	999	-

Alwich (999-1001)

Till Alwich förs Dbg 941 samt 943.

Genomgående motiv för dessa typer är:

- Åts.: Bröstmål av krönt person, med omskrift OTTOIMP.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
27	943/ 56	999	999-1000	14
28	941/ 55	999	1000-1001	10

- Fråns.: Kyrkobyggnad, med omskriften ALIVVIC.

Wicelinus/Werner I (1001-1029)

Till Wicelinus, även kallad Werner I, förs Dbg 944, 947 samt Hatz 1.

Genomgående motiv för dessa typer är:

- Åts.: Bröstmål, med omskrift VICELINVEXI eller VVERIN.REI.
- Fråns.: Inget genomgående mönster.

Fig. 7. Typ 30.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
29	Hatz 1	1067	1001-1002	1
30	944/ 57	1027	1010-1014	1
31	947/ 61	-	1015	-

Hezilo/Hermann (1048-1065)

Till Hezilo/Hermann förs Dbg 715, 716, 1603 samt 1604.

Genomgående motiv för dessa typer är:

- Åts.: Beslöjad bröstmål.
- Fråns.: Kyrkobyggnad.

Fig. 8. Typ 33.

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
32	715/ 58	1047	1053-1060	56
32o	1603/58o	1066	1053-1060	1
33	716/ 59	1066	1060-1065	12
33o	1604/59o	1066	1060-1065	1

3.5 Mynt från perioden 1065 och framåt

Från perioden efter 1065 har det publicerats ett stort antal typer. Under denna tid blir typerna och varianterna mycket kortlivade. På det begränsade utrymme denna uppsats behandlar har jag ej haft möjlighet att gå in på detalj på dessa mynt och därav kommer dessa enbart att

redovisas i katalogdelen (se sid. 15ff). Dateringen har baserats på inskrifter respektive förekomst i skattfynd på fastlandet respektive Gotland. Man kan se att från perioden 1055-1075 dominerar fastlandsfynden. Ett mer generellt mönster kan skönjas av dessa sena vikingatida mynttyper, där motiven antingen är en hand eller en byggnad. Av detta kan man anta att mynten är avsedda för olika marknader. Alla av typerna från denna period behöver ej vara präglade i Strassburg. Exempel på detta är Hatz 27/ Baron 75 med en Kristusbild på åtsidan (fig. 9) och Hatz 29 Baron 78 (fig. 10).

Fig. 9. Hatz 27

Fig. 10. Hatz 29

3.6 Spridningsbilden

Den geografiska spridningsbilden för de tyska mynten ser liknande ut för de kungliga/kejsarliga, biskopliga samt för de gemensamt präglade mynten (fig. 11, 12 och 13). Det är störst omfattning i södra Sverige, där framför allt Gotland är utmärkande med totalt 773 mynt (se bildkatalogen för karta över fynden enbart på Gotland fig. 15, 16 och 17 på sid. 17). Att Gotland är den region som har det största antalet mynt bör bero på det geografiska läget med goda möjligheter till transithandel där Gotland haft en central roll. Andra regioner med stort antal mynt är Skåne, Blekinge och Öland. Men även mindre antal mynt finns i norra Sverige, t.ex. i Rautasjaure i Lappland. Jämför man de olika spridningsbilderna ser man att de kungliga/kejsarliga mynten har fler fynd och större antal mynt i de mellersta och norra delarna av Sverige än de biskopliga mynten. Genom att studera fig. 11, 12 och 13 kan man även se att de kungliga/kejsarliga mynten har några fynd innehållande ett större antal mynt, 31-47 mynt, medan dessa saknas i de biskopliga och de gemensamt präglade mynten, där de största fynden innehåller 20-30 mynt.

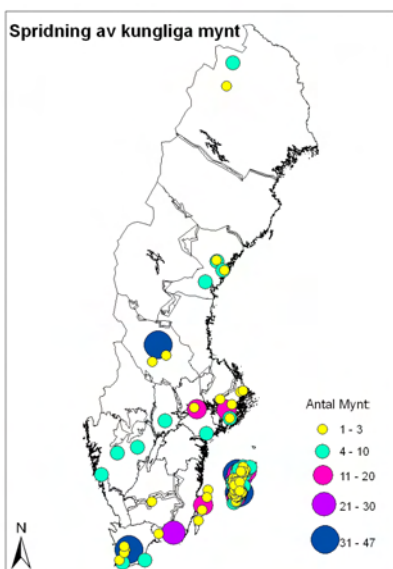

Fig. 11

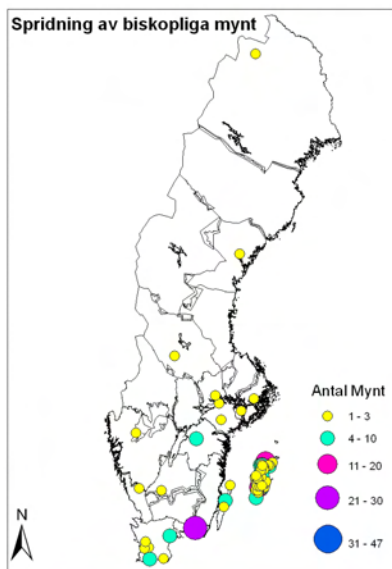

Fig. 12

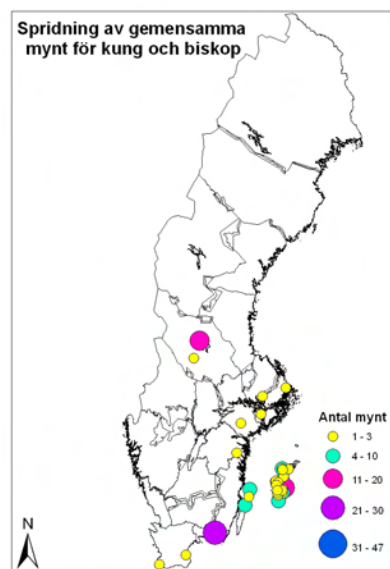

Fig. 13

3.7 Förändring över tid

Myntningen i Strassburg motsvarar i stort den allmänna tyska myntimporten till Sverige, d.v.s. hög import under 990-talet till 1000-talet, följd av låg import under 1005 till 1015 och återigen låg under perioden 1055 till 1075. Därefter hög import under 1075-1095 varefter importen sjönk och den inhemska svenska myntningen började vid mitten av 1100-talet. Detta mönster kan man även skönja i nedläggningen av mynten i jorden. Genom att studera diagrammet (fig. 14) kan man se att det följer det typiska mönstret för nedläggning av tyska

mynt under denna period, med långsam ökning fram till 1050 där det sedan sakta minskar. Man kan även se en ökning av mynt under 1120-talet som inte stämmer in på det innan beskrivna mönstret. Detta beror på att det år 1120 lades ned en stor familjeskatt i Johannishus, Blekinge, med sammanlagt 78 mynt. Men då det är mynt från flera olika generationer kan dessa mynt ha lagts ned och utökats vid flera olika tidpunkter och därav kan statistiken bli missvisande.

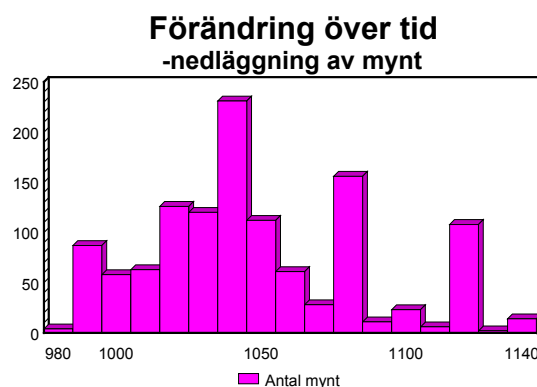

Fig. 14

4. SLUTSATSER OCH RESULTAT

4.1 Exempel på nya dateringar

Då jag har arbetat fram min kronologiska och absoluta datering för de mynttyper jag behandlar i min uppsats har jag som tidigare nämnt använt Dbg och Baron som grund. Men då jag har analyserat typerna har jag i vissa fall kommit fram till andra resultat när det gäller den kronologiska dateringen. Dbg 906, 907 samt 908 har Dannenberg fört till Otto I. Jag har däremot fört dessa typer till både Otto I och Otto II. Anledningen till detta är baserad på att inga typer är förda till just Otto II. Ytterligare ett inlägg för detta är att det står Magnus, d.v.s. ”den store” på vissa av typerna. Det kan då kännas märkligt att Otto I namnger sig som ”den store” utan att först förtjäna detta. Därav är det enligt min mening mer rimligt att det är Otto II som kallar sig Otto den store.

Dbg 909, 911 samt 912 har Dannenberg fört till Otto III. Jag däremot har fört dessa till Otto II. Anledningen till detta har jag grundat på att dessa typer av stilskal bör föras till Otto II och inte Otto III.

Dbg 920 har Dannenberg fört till Heinrich II. Själv har jag fört denna typ till både Heinrich II och Konrad II. Anledningen till detta är att Konrad II inte har någon mynttyp som är präglad under hans tid som kung, det är då möjligt att Konrad II har fortsatt präglat sin faders typ ett tag innan han bytte till sin egen. Man kan även finna stöd för detta i att antalet mynt är så pass stort för att kunna ha präglats under en längre tid.

För dateringen av Dbg 707 måste både inskriften på åtsidan, dvs. CVONRADRIMPE och t.p.q tas med i beaktande. T.p.q är för sent för att kunna datera denna mynttyp till Konrad II. Istället bör detta tolkas som att Heinrich III fortsätter präglare i sin fars namn ett tag för att sedan byta namn till sitt eget, dvs. till Dbg 709, där det står HEINRICVSIMPR. Dessa två mynttyper anses vara en gemensam prägling för kungen och biskopen.

Dbg 946 har Dannenberg fört till Wicelinus/Werner I. Jag anser att denna typ är senare än detta och bör föras till Werner II, vilket är grundat på mynttypens sena t.p.q.

4.2 Myntcirkulation - övergripande struktur

De föreslagna dateringarna av typerna och vem (kungen/kejsaren eller biskopen) som är myntherre innebär följande struktur under de tidsperioder då både kungen/kejsaren resp. biskopen präglade mynt:

950-1001	separata typer (två separata marknader)
1001-1002	parallella typer (en gemensam marknad)
1010-1014	parallella typer (en gemensam marknad)
1046-1053	gemensamma typer (en gemensam marknad)

Det är en komplicerad bild med snabba förändringar. Vad som är orsakerna bakom förändringarna, d.v.s. hur utvecklingen ska kunna tolkas politiskt återstår att undersöka. Jämförelser med andra orter där kungen/kejsaren präglar parallellt med en biskop vore därför önskvärda för att se om liknade mönster finns på andra orter.

5. SAMMANFATTNING

Min uppsats behandlar den tyska vikingatida myntpräglingen från år 950 till 1125 i dåvarande Tyskland. Under vikingatiden blev mynt ett massmaterial. En av de städer som präglade mynt under denna period var Strassburg. Här präglade både kungen/kejsaren och biskopen mynt parallellt. Detta resulterade i en stor typrikedom och man har sammanlagt funnit 58 olika typer i nuvarande Sverige. Min utgångspunkt i denna uppsats har varit att sammanställa fyndmaterialet i en databas och därefter bestämma en kronologisk och absolut datering för dessa olika typer. Detta resulterade i att man kan skönja ett mer generellt mönster i myntpräglingen där det först är en separat myntning mellan kungen/kejsaren och biskopen. Men att det sedan går över till en parallell myntning, för att slutligen övergå till gemensam myntning. Min andra utgångspunkt har varit att arbetat fram en spridningsbild över de olika fynden. Det totala antalet mynt som hitintills funnits är 1210 mynt som är fördelade på 183 olika fynd. Den region som har störst andel mynt är Gotland med 63,88 % av det totala antalet mynt.

Uppsatsen grundar sig på H. Dannenbergs arbete (Dannenberg 1876) och även A. Barons doktorsavhandling (Baron 1987). Ett antal nya dateringsförslag presenteras i uppsatsen i jämförelse med äldre forskning.

Förteckning över landskap

Bl	Blekinge	Sm	Småland
Dr	Dalarna	Sö	Södermanland
Go	Gotland	Up	Uppland
Ha	Halland	Vg	Västergötland
La	Lapland	Vs	Västmanland
Me	Medelpad	Ån	Ångermanland
Nä	Närke	Ög	Östergötland
Sk	Skåne	Öl	Öland

Teckenförklaring

- Inga mynt är funna/har ej fastställts t.p.q.
- * Fyndet är upphittat i Estland.

REFERENSER

- Baron, A. 1987. *Die Münzprägung der Bischöfe, Kaiser und Könige in Strassburg (751-1123)*. Wien. Otryckt doktorsavhandling.
- Berghaus, P. 1954. *Beiträge zur deutschen Münzkunde des 11. Jahrhunderts. Hamburger Beiträge zur Numismatik* 6/7, 1952/53, 61-67.
- Burenhult, G. 1999. *Arkeologi i Norden II*. Stockholm.
- Dbg - Dannenberg, H. 1876-1905. *Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit I-IV*. Berlin.
- Grote, H. 1969. *Münzstudien* 9. Stammtafeln. Graz (nytryck av original Leipzig 1857-1877)
- Hatz, H. 1965. *Anmerkungen zu einigen deutschen Münzen des 11. Jahrhunderts (IV)*. *Hamburger Beiträge zur Numismatik* 18/19, 1964/65, 31-54.
- Klein, U. och Raff, A. 1997. *Die Münzen und Medaillen von Esslingen*. Band 7. Stuttgart.
- Kluge, B. 1991. *Die Salier. Deutsche Münzgeschichte von der späten Karolingerzeit bis zum Ende der Salier*. Berlin.

Muntliga uppgifter

Professor Kenneth Jonsson, Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholm.

Övriga referenser

Wikipedia, den fria encyklopedin (Internet). Strassburg. www.wikipedia.org

Kunglig/kejsarlig myntprägling

Otto I (kung 936-962, kejsare 962-973)

1

1o

2

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
1	906/ 15	-	936-962	-
1o	907 obol/ 15o	-	936-962	-
2	908/ 16	-	962-973	-

Otto II (kejsare 973-983)

3

4o

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
3	911, 912/ 19	1002	973-983	4
4o	909 obol/ 18o	-	973-983	-

Otto III (kung 983-996, kejsare 996-1002)

5

5o

6

6o

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
5	910/ 20	991	983-1001	49
5o	20o	-	983-1001	-
6	913/ 21	999	1001-1002	9
6o	914 obol/ 21o	-	1001-1002	-

Heinrich II (kung 1002-1014, kejsare 1014-1024)

7

7o

8

8o

9

9o

10

10o

11

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
7	916/ 24	1002/1003	1002-1006	34
7o	917 obol/ 24o	-	1002-1006	-
8	918/ 26	1002	1006-1010	55
8o	919 obol/ 26o	-	1006-1010	1
9	915/ 25	1017	1010-1014	34
9o	Hatz 3 obol	1018	1010-1014	3
10	920/ 28	1017	1014-1024	304
10o	1665/ 28o	1024	1014-1024	9
11	Hatz 2	1028	1024	1

Konrad II (kung 1024-1027, kejsare 1027-1039)

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
12	921/ 29	1029	1027-1033	166
12o	1376obol/ 29o	1047	1027-1033	3
13	922/ 30	1036	1033-1038	114
13o	Hatz 4 obol	1120	1033-1038	1
14	923/ 34	1051	1038-1039	3
15	924/ 31	1047	1038-1039	11

Heinrich III (kung 1039-1046, kejsare 1046-1056)

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
16	925/ 34	1047	1046	1
16o	926 obol/ 34o	1120	1046	2

Gemensamprägling för kung/kejsare och biskop

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
17	707/ 32	1055	1046-1053	13 ¹
18	709/ 34	1047	1046-1053	101 ¹

¹ Plus de övriga mynt som kan vara Dbg 707 eller 709, sammanlagt 10 mynt.

Biskoplig myntprägling

Erkambold (965-991)

19

19o

20

20o

21

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
19	930/ 44	983	975-980	5
19o	931 obol/ 44o	-	975-980	-
20	932/ 46	985	980-990	42
20o	1670/ 46o	-	980-990	-
21	933/ 47	999	990-991	7

Widerold (991-999)

22

22o

23

23o

24

24o

25

26

26

26o

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
22	938/ 50	991	991-992	10
22o	Baron 50o	-	991-992	-
23	936/ 48	995	993-994	5
23o	937 obol/ 48o	-	993-994	-
24	934/ 49	996	995-996	18
24o	935 obol/ 49o	-	995-996	-
25	940/ 54	999	997-998	10
26	939,1672/52,53	996	999	6
26o	942 obol	-	999	-

Alwich (999-1001)

27

28

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
27	943/ 56	999	999-1000	14
28	941/ 55	999	1000-1001	10

Wicelinus/Werner I (1001-1029)

29

30

31

Typ	Dbg/ Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
29	Hatz 1	1067	1001-1002	1
30	944/ 57	1027	1010-1014	1
31	947/ 61	-	1015	-

Hezilo/Hermann (1048-1065)

32

32o

33

33o

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
32	715/ 58	1047	1053-1060	56
32o	1603/ 58o	1066	1053-1060	1
33	716/59	1066	1060-1065	12
33o	1604/ 59o	1066	1060-1065	1

Werner II (1065-1077)

34

35

36

37

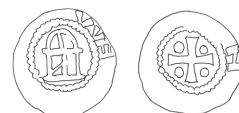
38

39

40

41

42

43

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
34	1797/Hatz 5	1066*	1065-1067	1
35	947/1673/61	-	1067-1070	-
36	1674/ Hatz 6	-	1067-1070	-
37	Johanishus 1	1120	1070-1073	1
38	Johanishus 2	1120	1070-1073	1
39	Mechtenheim/63	1076*	1073-1076	-
40	1769/66	-	1073-1076	-
41	Mechtenheim/ 64	1076*	1076	-
42	946/o/65	1090	1076-1077	2
43	945/67	1084	1076-1077	7

Dietwald (1079-1084)

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
44	Hatz 19-20/70, Berghaus 9	1120	1079-1081	3
45	Hatz 21,22/ 74	-	1079-1081	-
46	Hatz 11-12/68	1090	1079-1081	6
47	1843/ 69/ Hatz 10/ Berghaus 6-7	1102	1081-1084	2
48	Hatz 8,13,14/72	1089	1081-1084	9
48o	Hatz 15o/ 72	1120	1081-1084	1
49	Hatz 16/ 71	1102	1081-1084	2

Otto (1085-1100)

Typ	Dbg/Baron nr	T.p.q.	Präglingstid	Antal
50	Hatz 7/65a	1090	1085-1100	1
51	Hatz 17,18/ 73	1090	1085-1100	2
51o	Hatz 9o / 73o	1120	1085-1100	1
52	Hatz 23,24/ 69	1120	1085-1100	5
53	Hatz 25,26/ 76	1120	1085-1100	3
54	Hatz 28/ 77	1120	1085-1100	2

Cuno (1100-1123)

Typ	⁵⁵	Dbg/ Baron nr	⁵⁶	T.p.q.	⁵⁷ Präglingsid	Antal
55		Berghaus 11		-	1100-1123	-
56		Berghaus 10		-	1100-1123	-
57		Burge/ 80		1143	1100-1123	1

Kartor

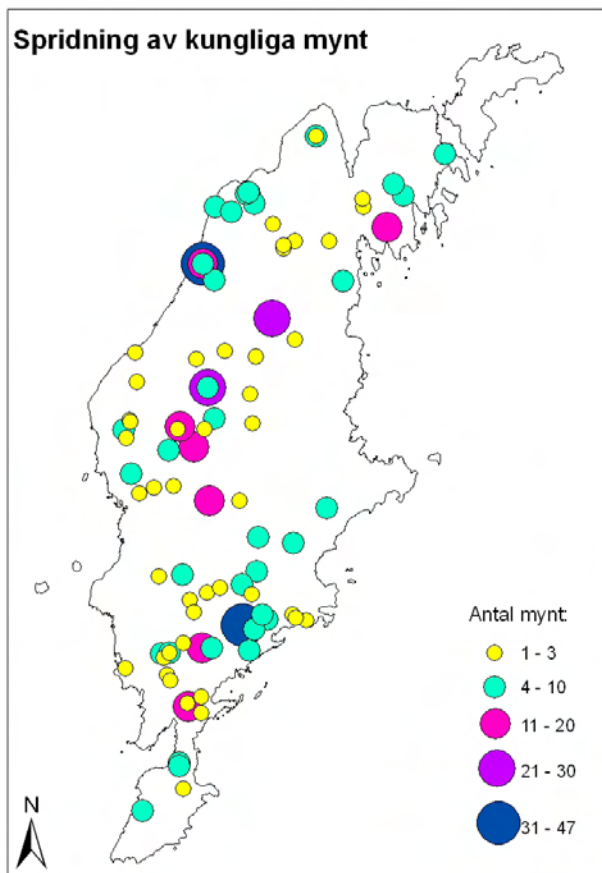

Fig. 15

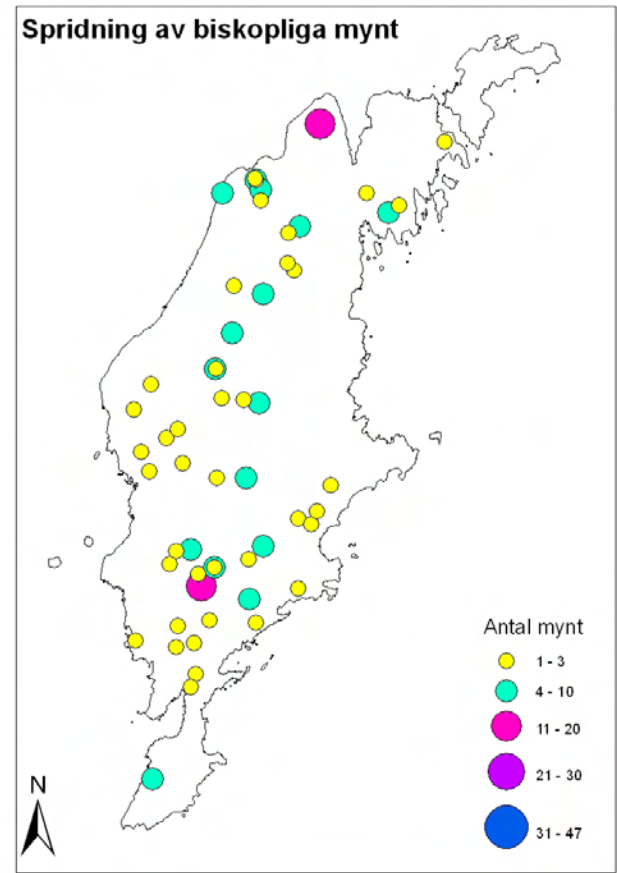

Fig. 16

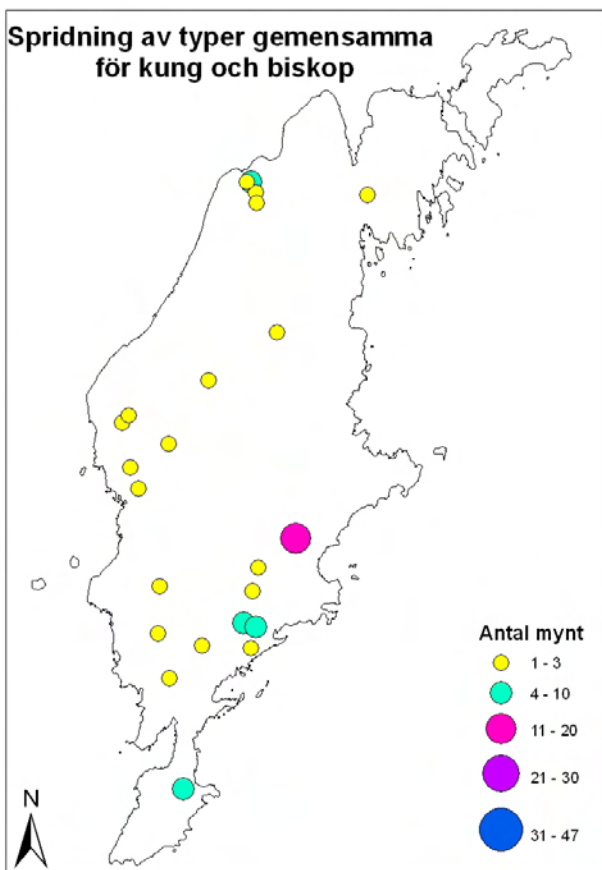

Fig. 17

